

a kenyér és szabadság értékeit fő helyen tartotta az emlékezés asztalain, s valahányszor maga köré gyűjtötte össze gyermekeit, ahányszor szükség volt erre:

- „Mikor völgyeinkre tört az áradat”, mikor égő lármafák tüze szólította és hívta - mikor egyik kezében kardtartva otthonát és szeretteit védte, s a másikkal barázdát hasított a másfél évezredes szülőföldbe.

- amikor a kisebbségi sorsa fojtogató szorításából kihulltak életéből azon anyagi javak, melyekbe kenyérének egy részét is beleöntötte, mint jövődjének biztosítékait.

- amikor idegen életformába kényszerítve szerencsétlen földönfutóvá tették az erdélyi népet

- akkor, amikor pénzéhes júdások árulták...

Testvéreim! Amikor a vargyasi unitárius templom asztala mellé hívlak, szívemben a Zsoltáros imádsága van, „Segíts minket Urunk Istenünk, és gyűjts össze minket” egy szent cél érdekében, hogy hálát adhassunk Neked, hogy imádkozhassunk a kenyérért és szabadságért, mely még nem teljes. Mert sokak asztaláról hiányzik még ma is a kenyér, és szabadságunk is szorít valahol.

Hívlak, jöjj e tiszta erőforráshoz, és érezd meg az összegyűlt közösség erejét, a tizenkilenc fiatal felszentelt lelkész hitvalló fogadalma szent reménységgel töltse meg életedet, és ne feledd soha, honnan indultál, és ki vagy. Ámen

Dr. EDWARD FROST

HITÜNK ÉS TESTVÉRI KAPCSOLATUNK^{*}

Ef 4,6

Jó reggelt! Nagy öröm számomra, hogy közöttetek lehetek. Lelkészi szolgálatom idejének egyik kiemelkedő alkalma ez, amikor ezen a szószéken állhatok és hozzátok beszélhetek. Magammal hoztam az atlantai gyülekezet üdvözlését és testvéri érzését. Gyülekezetünk tagjai sokat megtudtak azoktól, akik eddig meglátogattak titeket: Carol Payntól, akire, tudom, hogy szeretettel emlékeztek, Wilmajean Nippertől és természetesen John és Barbara Daletől. Ugyanakkor a ti megismeréseitekben sokat segített lelkészeteknek és feleségének nálunk tett látogatása.

Egyházközségem tagsága örvend annak, hogy az én látogatásomra is sor kerülhetett. Mi tisztelettel és elismeréssel nézünk fel arra, amit ti megvalósítottatok. Tudjuk, hogy nagyon sok nehézséget kellett elszenvednetek. Elmondhatom, hogy megtiszteltetés számomra az, hogy a ti testvéregyházközségeitek lehetünk Amerikában.

Most pedig áttérek történelmünk rövid ismertetésére. Remélem érdekelni fog titeket az, ha elmondok valamit az amerikai unitarizmus történetéből. A XIX. század első felében az Egyesült Államok Új Anglia államában sok kongre-

* Elhangzott 1999. október 17-én a székelyudvarhelyi belvárosi unitárius templomban.
Fordította: Kedei Mózes

gacionalista gyülekezet lelkésze az unitárius hitet kezdte vallani, amely Európából sugárzott át Amerikába. Ők azt kezdték hirdetni, hogy a szentháromság dogmájának nincs bibliai alapja, ennél fogva Isten egy és nem három. Azt tanították, hogy a Bibliát értelemmel kell olvasni és nem vak hittel. Hirdették, hogy minden embernek joga van megismerni Istent, és imádni őt a maga módján.

Sokan, akik a tradícióhoz ragaszkodtak, felháborodtak ezen. A gyülekezetek megoszlottak a szentháromság dogmája fölötti értelmezés miatt. A liberális gondolkodású lelkészeket a konzervatív gyülekezetek elbocsátották tanításukért. Őket olyan gyülekezetek választották meg, amelyek Isten egységét vallották. Ezek a gyülekezetek később unitáriusoknak nevezték magukat. Az unitáriusok szellemi vezérei voltak a kezdeti időkben: Theodor Parker, a nagyhatású szónok és megfélemlíthetetlen polgárjogi harcos, William Ellery Channing, aki megfogalmazta az unitárius hitelvek alapjait, és a híres író és költő Ralph Waldo Emerson, aki nagy hatást gyakorolt az unitárius hit fejlődésére.

Az unitárius gyülekezetek gyarapodtak mind számban, mind befolyásban a XIX. században. Amerika kulturális fejlődése párhuzamosan haladt az unitarizmus növekedésével és felnőtté válásával. Az unitáriusokat úgy ismerték meg, mint akik elkötelezték magukat az igazság és a vallásszabadság mellett. E század elején az unitárius gyülekezetek összekülönböztek: voltak olyanok, akik ragaszkodtak a hagyományos unitarizmushoz, és voltak olyanok, akik azt mondták: tovább kell lépni a fejlődés útján.

A XX. században volt olyan időszak, amikor az unitárius vallás mondhatni formálissá lett, túltengett benne az értelem, és ezért idegenkedett minden mélyebb vallásosságtól. Annak ellenére, hogy az unitarizmus szenvedélyes harcosa volt a társadalmi igazságosságnak és a faji egyenlőségnek, az I. világháború befejezésének idején csak kevés belső élményelegség maradt benne.

1961-ben az Unitárius Egyház egyesült az Univerzalista Egyházzal. Az univerzalisták azt vallották, hogy Isten szerető Isten, és egy szerető Isten nem kárhóztathat senkit olyan helyre, mint a pokol. Emellett hittek az egyetemes üdvözülésben. Akárcsak az unitáriusok, harcosai voltak az igazságosságnak és a társadalmi egyenlőségnek. E közös hitelvi alapon jöhetett létre az egyesülés, mely után unitárius-univerzalistáknak nevezzük magunkat.

Az univerzalistáknak és a női lelkészeknek köszönhetően hitünk ma mélyebb, vallásosabb és spirituálisabb, mint 1964 előtt. Egyértelműen elkötelezi magát vallásunk úgy a szellem, mint az értelem gazdagítására. A szabad hit így sokat haladott azzirányban, hogy benne a spirituális, intellektuális és társadalmi igényei a gyülekezetnek találkozhassanak és kielégülhessenek. De ez nem egy lezárt folyamat, még hely és lehetőség van a további szellemi növekedésre is.

Mielőtt befejezném, szeretnék beszélni a gyülekezeteink közötti testvéri kapcsolat kölcsönös értékeiről. 1989 után atlantai hittestvéreitek, jobb helyzetüknel fogva, örömmel siettek segítségetekre. Veletek együtt teljes szívünkkel hisszük, hogy a szabad hitnek nagy szerepe van a világ életében. Ezen túlmenően szeretnénk segíteni az európai unitárius egyházközösségek megerősítésében. Ezért számunkra nagyon fontos, hogy őszintén mondjátok el: miben tudunk segíteni titeket.

Ugyanakkor világossá akarom tenni, hogy a mi kapcsolatunk testvéri kapcsolat, mely mindkét fél javára válik. Mit ajánlhattok és mit adhattok ti nekünk szerencsésebb és gazdagabb amerikaiaknak? Nekünk adhatjátok, megajándékozhattok minket a ti gazdag és nagy múltú hitetekkel. Ti számunkra élő emlékeztetői vagytok annak az igazságnak, hogy a hitnek drága ára van, és annak megtartását drágán kell megfizetni. Mi Amerikában nem szenvedtünk a hitünkért, mint ti itt, Erdélyben. A mi lelkészeinket nem zárták el a hitükért és a szabadságért való kiállításukért. Nekünk nem kellett félnünk attól, hogy diktátorok és zsarnokok lerombolják házainkat, templomainkat és falvainkat. Ti számunkra az élő lecke vagytok, bizonyosságai annak az igazságnak, hogy a hit ellenáll minden elnyomásnak, hogy a külső mostoha körülmények nem tudják meggyengíteni az emberi szellem erejét, és annak, hogy a szeretet a legnagyobb érték, amely legyőz minden akadályt, még a köztünk lévő nagy fizikai távolságot is.

Ez az oka annak, hogy az én látogatásom és a mi atlantai gyülekezetünk tagjainak látogatása olyan fontosak számunkra. Nekünk szükségünk van a ti hitetek ihletésére. Nekünk szükségünk van a ti példátok erejére. Nekünk szükségünk van az együttlét örömének a megtapasztalására. Nekünk szükségünk van a kölcsönös megismerés folytatására, hogy olyan gyakran, amilyen gyakran csak tudunk, itt legyünk közöttetek, hogy kölcsönösen tapasztalhassuk meg ezeket az áldásokat.

Hadd ismétljem meg ismét, hogy mekkora öröm, hogy én itt lehetek, hogy láthassam és megtapasztalhassam gyülekezetetek erejét, és örvendjek a melegszívű vendégfogadásnak.

Erős reménységem az, hogy gyülekezeteink – Atlantában és Székelyudvarhelyen – még sok éven keresztül örvendhetnek a kölcsönös megismerésnek, támogatásnak és szellemi gazdagodásnak. Erős meggyőződésem, hogy a lelkészetekhez kötődő barátságom erősíteni fogja a gyülekezeteink közötti kapcsolatot is.

Isten áldása legyen ezen a gyülekezeten, vezetőin és szolgálatán. Isten áldása legyen a mi testvéri kapcsolatunkon. Ámen.

NAGY ENDRE

AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE...*

Lk 22, 19b

Az emlékezés asztalánál állok. Emlékezésre szólít, kötelez örök példaadónk, Jézus felhívása, aki rövid prófétai pályafutása végén utoljára ülve asztalhoz a tizenkettővel, vette a kenyeret, rendre adta tanítványainak, és kérése, meghagyása a végrendelet erejével, súlyával hangzott: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.

* Elhangzott a kissolymosi falutalálkozó alkalmával tartott istentiszteleten 1999. szeptember 5-én